Vlaams Parlement

1006 (2016-2017) – Nr. 2
ingediend op 23 maart 2017 (2016-2017)

Verslag

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Griet Coppé, Freya Saeys en Peter Persyn

over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister Jo Vandeurzen

Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020

verzendcode: WEL

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:
Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;
Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Martine Taelman;
Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:
Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Manuela Van Werde;
Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
Jo De Ro, Emmily Talpe;
Jan Bertels, Bert Moyaers;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:
Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:
1006 (2016-2017) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

INHOUD

I. Toelichting door Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 4
1. Vergrijzing 4
2. Kansen door de zesde staatshervorming 4
3. Dit plan stelt ouderen in staat om… 4
4. Missie en visie 4
5. Opmaak 5
6. Uitwerking speerpunten 5
7. Mijlpalen 6
II. Bespreking 6
III. Uiteenzetting door Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding 10
IV. Bespreking 12
Gebruikte afkortingen 17

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin besprak het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 tijdens haar vergaderingen van 24 januari, 7 februari en 14 maart 2017.

I. Toelichting door Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Minister *Jo Vandeurzen* zegt dat het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 (*Parl.St.* Vl.Parl. 2010-11, nr. 686/1) afliep in 2014. Artikel 5 van het decreet van 7 december 2012 houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en beleidsparticipatie van ouderen bepaalt dat elke Vlaamse Regering een nieuw Vlaams ouderenbeleidsplan opstelt.

1. Vergrijzing

De samenleving vergrijst geleidelijk. In 2020 is één Vlaming op vijf 65 jaar of ouder. In 2030 is dat één op vier. In 2010 was 5 percent van de Vlaamse bevolking ouder dan 80 jaar. In 2030 zal dat 7 percent zijn en in 2040 9 percent.

Velen worden in goede gezondheid oud. Zelfs met één of meer chronische ziekten slagen oudere personen erin comfortabel, actief en zelfstandig te leven. De toenemende vitaliteit van oudere personen verhoogt het vooruitzicht om tot op hoge leeftijd te participeren aan de samenleving.

Ouderen willen zinvol ouder worden, van betekenis zijn en actief blijven in de samenleving, en dat ook bij toenemende kwetsbaarheid.

2. Kansen door de zesde staatshervorming

De overheveling van nieuwe bevoegdheden in het kader van de zesde staatshervorming biedt Vlaanderen de kans een sterke sociale bescherming en een toegankelijk, betaalbaar en kwaliteitsvol aanbod aan zorg- en dienstverlening uit te bouwen, wat de participatie en de ontplooiing van ouderen verder realiseert en versterkt.

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 appelleert aan andere hefbomen en dynamiseert andere beleidsdomeinen om een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen uit te bouwen waarin ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven en actief kunnen deelnemen aan de samenleving.

3. Dit plan stelt ouderen in staat om …

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 wil de positie van ouder wordende personen in de samenleving versterken. Het beklemtoont hun eigen regie en biedt toegankelijke en kwaliteitsvolle zorg, ondersteuning en tegemoetkomingen aan wanneer kwetsbaarheid de overhand neemt. Het plan moet de oudere Vlamingen in staat stellen om veilig oud te worden op een plek die voor hen van waarde is, om zich voluit te ontwikkelen, om zinvolle en waardevolle contacten te onderhouden, om geïntegreerd te blijven in de bekende leefomgeving en om bij te dragen aan de samenleving met behoud van gezondheid en autonomie.

4. Missie en visie

Basisprincipes, missie en visie sluiten aan op het actieplan dat de Verenigde Naties voor ouderen hebben uitgewerkt en op de Europese ouderencharters. Het Vlaamse ouderenbeleid wil bijdragen aan participatie, ontplooiing en ontwikkeling van alle ouderen in individueel en collectief verband. Het besteedt bijzondere

aandacht aan maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid in al hun diversiteit. Het is gebaseerd op vertrouwen in competenties van ouderen. Het gelooft in de kracht van ouder wordende mensen in hun sociale context. De gelijkwaardigheid van alle leeftijdscategorieën staat voorop in de opbouw en organisatie van de democratische samenleving.

De Vlaamse overheid wil deze ontplooiing vorm geven op een inclusieve, duurzame, gecoördineerde en samenhangende wijze. Ze wil dat doen in alle facetten, geledingen, structuren en beleidsniveaus, steeds in dialoog en overleg met de doelgroep.

5. Opmaak

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 spitst zich toe op enkele speerpunten die nader kunnen worden uitgewerkt. In overleg met de Vlaamse Ouderenraad zijn de volgende thema's geselecteerd die verder uitgewerkt worden in het plan: actief ouder worden gaat over sport en bewegen, de positie van de oudere in de gezondheidsdoelstellingen, en inspraak.

Zorg gaat over leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid, persoonsvolgende financiering, vermaatschappelijking, en aandacht voor eenzaamheid en depressie.

Wonen gaat over groepswonen, levensloopbestendig wonen, aanpasbaarheid van de woning, toegankelijkheid van de woonomgeving, woonmobiliteit, sociale woningen en huurtoelage. Ten slotte is er nog levenslang leren en digitale inclusie, naast levenslang werken en werkbaar werk.

Dat zijn thema's die niet louter het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin aangaan, maar ook andere omvatten. Na overleg met de Vlaamse Ouderenraad en de betrokken beleidsdomeinen zijn deze thema's meegedeeld aan de Vlaamse Regering. De verdere opmaak gebeurde onder coördinatie van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, dat daarvoor een beroep deed op de expertise van de relevante administraties binnen de andere betrokken beleidsdomeinen. De Vlaamse Ouderenraad werd verder betrokken bij de opmaak van het plan.

Het ontwerp van Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 werd op 18 maart 2016 meegedeeld aan de Vlaamse Regering, die er toen akte van nam. Er is advies gevraagd aan de Vlaamse Ouderenraad. Op basis van dit omstandige advies is het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 bijgestuurd. Op 2 december 2016 is het meegedeeld aan de Vlaamse Regering.

6. Uitwerking speerpunten

De uitwerking van de speerpunten over veroudering en vergrijzing wordt toegelicht in het plan. De speerpunten illustreren de beleidsdomeinen waarin de overheid prioritair wil en zal investeren. Er is reeds een aanvang genomen met de concrete realisatie van verschillende punten. Dat alles betekent niet dat andere voor ouderen belangrijke beleidsthema's geen aandacht zullen krijgen. Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 sluit niet uit dat andere opportune maatregelen kunnen worden genomen.

In het hoofdstuk Preventie gaat veel aandacht naar de gezondheidsdoelstellingen. In uitvoering van de Gezondheidsconferentie van 16 en 17 december 2016 worden verschillende thema's opgenomen: ondervoeding, psychoactieve medicatie en alcoholgebruik. Om het draagvlak zo groot mogelijk te maken wordt met de stakeholders overlegd om tot voldoende ambitieuze maar realistische

uitwerking en indicatoren te komen. Vlaanderen wil bijvoorbeeld zo veel mogelijk 50-plussers laten bewegen met de Sportelcampagne.

Op het vlak van participatie gaat aandacht naar het dichten van de digitale kloof. Er worden afspraken gemaakt met het Vlaamse Kenniscentrum Mediawijsheid om dit speerpunt te ondersteunen. Oudere werknemers krijgen kansen op de arbeidsmarkt. Er wordt onder andere door een beleidsaccent op 55-plussers in het doelgroepenbeleid ingezet op de duurzame loopbaan.

Om de cultuurparticipatie van alle ouderen te bevorderen is in het kader van het Europese project 'Lang Leve Kunst' in 2016 een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met minister Gatz.

De werking van de Vlaamse Ouderenraad en de partnerorganisaties wordt verder ondersteund. In het kader van de interne staatshervorming wordt de bovenlokale ondersteuning van gemeentelijke ouderenadviesraden verder ondersteund.

Goed wonen is voor elke oudere essentieel. Ook bij verminderde zelfredzaamheid moeten ouderen de kans krijgen zo lang mogelijk in de vertrouwde omgeving te blijven wonen. Ze moeten binnen een diversiteit aan woonvormen ondersteuning krijgen. De lopende uitwerking van een decretaal kader voor gemeenschappelijk wonen, de ontwikkeling van een Vlaams beleid voor de private huurmarkt, de aandacht voor een leeftijdsvriendelijke zorgzame buurt binnen het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en het ontwikkelen van een concept voor buurtgerichte zorg zijn hier voorbeelden van.

De visie op zorg voor ouderen is uitgewerkt in de conceptnota voor het Vlaams welzijns- en zorgbeleid voor ouderen. Dichtbij en integraal. Visie en verander-agenda (*Parl.St.* Vl.Parl. 2015-16, nr. 841/1). De uitgangspunten zijn ook in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2010 opgenomen.

De bijstand bij zorg- en ondersteuningsnoden voor de verdere uitwerking van de Vlaamse sociale bescherming zijn een tweede groot thema onder dit speerpunt. Er gaat ook aandacht naar innovatieve processen en technologieën. Aan de hand van verschillende instrumenten zoals Flanders' Care of proefprojecten van de Vlaamse Bouwmeester kunnen ze worden getest.

Er gaat ook aandacht naar voldoende en kwalitatieve zorgende handen. Er wordt verwezen naar het actieplan 3.0 'Werk maken van werk in de zorgsector'. Het sociaal kapitaal van de mantelzorgers en vrijwilligers krijgt aandacht.

7. Mijlpalen

Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 vermeldt mijlpalen om de realisatie van het plan te kunnen volgen en beleidsintenties te kunnen toetsen. De realisatie van het plan beoogt door de samenwerking van verschillende beleidsdomeinen een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen waarin ouder worden heel gewoon is. Door mobilisatie van krachten en versterking van de inspraak van de oudere zal de positie van de oudere in Vlaanderen versterken.

II. Bespreking

Danielle Godderis-T'Jonck vraagt of het Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen bekend is bij de modale burger. Ouderenverenigingen blijken de organisaties niet te kennen die hen over het thema kunnen informeren. Het Logo van midden West-Vlaanderen organiseert een opleiding voor valpreventie-instructeurs. Daarvoor is er heel wat belangstelling, maar de sessie is in 2016

maar twee keer voorgesteld aan een ouderenvereniging. Er is publiciteit voor maar de ouderenverenigingen zelf lijken er niet zo op gebrand. Hoe kunnen ze overtuigd worden van de noodzaak aan dergelijke opleiding?

Griet Coppé is tevreden met het degelijke en uitgebreide plan dat veel doelstellingen telt die op termijn gerealiseerd kunnen worden. Het steunt op vier thema's: preventie, participatie, wonen en zorg. Participatie is van groot belang. De standaard 65-pusser bestaat niet: de ene heeft dan al een zware zorgbehoefte, de andere kan nog heel goed mee en is fysiek gezond en zeer actief. Een sterk punt is dat het plan aandacht besteedt aan de snelle maatschappelijke evolutie, en dat met goedkeuring van de sector, waar een draagvlak is voor het plan. Het plan is voldoende onderbouwd en men nam de tijd om de doelstellingen breed uit te werken. Het plan voor de toekomst voldoet aan de verwachtingen en biedt mogelijkheden voor de 65-plusser.

Griet Coppé ziet nog uitdagingen, zoals de vereenzaming van senioren. Professor Anja Declercq en professor Dominique Verté stellen dat eenzaamheid aanpakken niet gemakkelijk ligt. Er is vereenzaming doordat het eigen netwerk wegvalt. Vooral mensen die niet actief zijn, thuis blijven zitten en veel zorg behoeven, lijden daaronder. De vermaatschappelijking maakt dat tot zorg voor iedereen. Uit respect en solidariteit voor de oudere kan men dan als mantelzorger, familielid of buurtbewoner een rol spelen. Met overheidsingrijpen alleen komt men er niet.

De doelstellingen van het plan zijn zeer helder omschreven. Het lid vraagt meer aandacht voor mobiliteit. Elk van de thema's moet immers ook een zorg zijn van elk van de ministers van de Vlaamse Regering. Mobiliteit van de zorgbehoevende en vereenzaamde senior is een uitdaging, die door de minister van Mobiliteit mee moet worden opgenomen. Er kan gewerkt worden aan buurtzorg, maar als vervoer ontbreekt, is dat een belemmerende factor voor die groep om alsnog bezig te blijven. Die uitdaging is vooralsnog niet opgenomen, ook niet vanuit de sector.

Elke Van den Brandt ziet een aantal speerpunten die eruit gelicht zijn om op in te zetten. Dat vindt ze prima, omdat te veel het overzicht belet. Ook de Vlaamse Ouderenraad bevestigt dat. Het lid volgt de redenering dat een aantal elementen nog ontbreekt, zoals mobiliteit.

Tegelijk ontbreken een budgettaire inschatting en evaluatiecriteria om te zien in hoeverre de doelstellingen bereikt worden en hoe ze hard worden gemaakt. Er is ook geen link met de conceptnota over het Vlaamse welzijns- en zorgbeleid voor ouderen. Dichtbij en integraal. Visie en veranderagenda. Elke Van den Brandt wil die aftoetsing maken alvorens het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 integraal wordt uitgerold.

Het is positief dat er een paradigmashift is, en dat er naar de competenties van mensen wordt gekeken, veeleer dan naar de noden. Mensen hebben ongeacht hun leeftijd altijd competenties, noden, wensen en dromen. Het plan vertrekt vanuit een krachtgericht denken en niet vanuit het afhankelijkheidsconcept. Dat houdt wel het gevaar in dat mensen die minder sterk staan, uit het gezichtsveld of de aandacht verdwijnen. Outreachen en empowerment moeten elementen blijven. Elke Van den Brandt verwacht dat het beleid over de jaren heen een slingerbeweging zal maken tussen beide. De valkuil moet alvast vermeden worden.

Het ligt moeilijk dat het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 vertrekt van een aantal bestaande plannen. Het is goed te zien hoe die in elkaar schuiven, maar het wekt niet de indruk dat de bekommernissen bij die achterliggende elementen zijn meegenomen. Die blijven relevant. Het gaat onder meer over het opnemen

van een milieu- en gezondheidsdoelstelling. Ook voor ouderen is luchtkwaliteit een cruciale gezondheidsfactor.

Voorts blijft de betaalbaarheid van het plan een vraagteken en blijft een behoefteonderzoek daar de ontbrekende factor. Ook de nood aan goede programmering en indicatoren blijft een punt. Ze refereert aan de kritiek die in het kader van al die plannen en punten aan bod is gekomen.

Is er een evaluatie gemaakt van het voorgaande plan? Kan dat besproken worden in de commissie? Hoe zal de minister de prioriteiten monitoren en evalueren?

Bart Van Malderen volgt grotendeels de al aangevoerde opmerkingen en vragen. Het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2010-2014 had volgens sp.a een bredere focus. De fractie vreest voor een stiefmoederlijke behandeling van bepaalde aspecten die toen wel zijn meegenomen.

Ook sp.a wil eenzaamheid meer op de voorgrond zien. De gezinsverdunning maakt dat er in de toekomst allicht ook heel wat alleenstaande ouderen te verwachten zijn. Dat brengt uitdagingen mee zoals sociaal isolement. Vermaatschappelijking van de zorg is een mooi concept, maar er moeten mensen zijn die dat kunnen opnemen. Mantelzorg is voor sp.a ook ruimer dan de zorg tussen familieleden, maar die garanderen, blijft moeilijk. Dat vergt aangepaste werkmodellen.

Het lijkt zinvol om ook de minister van Mobiliteit aan te spreken over dit plan.

Op de vraag naar financiële engagementen verwacht Bart Van Malderen van minister Vandeurzen hetzelfde antwoord als eerder, met name dat er projectmatig invulling aan wordt gegeven. Hoe dat werkt, zal moeten blijken.

Er is geen evaluatie van het voorgaande plan, en dat maakt monitoring en benchmarking moeilijker. Cijfers en trends juist interpreteren, is daarvan afhankelijk. Is die evaluatie al dan niet gebeurd? Het kan nuttig zijn om te bekijken hoe de monitoring moet gebeuren en aan welke maatstaven wordt getoetst.

Sp.a vraagt ook aandacht voor seniorensport. Lokaal zijn er heel wat stappen voorwaarts gezet, met projecten en opbouw van expertise. Er is interactie tussen wat er op Vlaams niveau gebeurt en het decreet van 10 juni 2016 houdende de erkenning en subsidiëring van de georganiseerde sportsector. Er zijn vooral garanties nodig dat een gezondere levensstijl dankzij sport als doelstelling blijft bestaan. Sp.a ziet het bereik graag verruimd. Het voorkomt medische kosten en pathologieën.

Bart Van Malderen stelt dat digitalisering als een vanzelfsprekendheid wordt gezien, maar de realiteit toont aan dat bepaalde categorieën van mensen, leeftijdsonafhankelijk, zowel qua hardware als gebruik nog steeds geen toegang hebben tot digitale toepassingen. Dienstverlening van gemeenten gebeurt steeds meer digitaal en dat sluit die groepen uit van gebruik. Zo blijkt de toegang tot internet bij ouderen kleiner dan bij andere leeftijdscategorieën. Wat denkt de minister over de suggestie van de Vlaamse Ouderenraad om in een ICT-budget te voorzien voor de aankoop van digitale apparatuur?

De Vlaamse Ouderenraad vraagt tevens aandacht voor de vaccinatiegraad, zowel bij ouderen als bij verzorgend personeel. Hoe denkt de minister de doelstelling te bereiken? De vaccinatiegraad bij verzorgend personeel is intussen 45 percent.

De Vlaamse Regering is decretaal verplicht de Vlaamse Ouderenraad om advies te vragen over beslissingen die van strategisch belang zijn voor ouderen. Men vraagt vanuit die hoek ook om dat concreter te maken. Dat is een vraag die kan worden gelinkt aan het principe dat goede afspraken goede vrienden maken. Sp.a hecht veel belang aan participatie en aan een goede definitie en contouren van het concept beleidsparticipatie. Kan de minister dat uitklaren?

Minister *Jo Vandeurzen* zegt dat heel wat al aan bod kwam tijdens de bespreking van de conceptnota over het Vlaamse welzijns- en zorgbeleid voor ouderen. Dichtbij en integraal. Visie en veranderagenda (*Parl.St.* Vl.Parl. 2015-16, nr. 841/3).

Het klopt dat het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 is opgesteld aan de hand van onder meer suggesties van de Vlaamse Ouderenraad. Men hield daarbij de ervaring met het voorafgaande plan in het achterhoofd en wilde meer de focus leggen op beter gerichte doelstellingen. Er is een kader gecreëerd en de uitvoering kan worden gevolgd aan de hand van de mijlpalen in het plan. Het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin monitort de voortgang en alle betrokken departementen en agentschappen hebben contactpersonen die voor de opvolging instaan. Er is een aftoetsing met de Vlaamse Ouderenraad gepland.

Dit plan bevat een hoofdstuk over geletterdheid. De minister refereert ook aan de overeenkomst inzake mediawijsheid waarbij het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid zich ertoe engageert om een en ander uit te rollen. Er is tevens een pleidooi voor meer publieke ruimtes waar ouderen kunnen kennismaken met computers. Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin is een belangrijke partner voor de verspreiding van deze informatie en voor het helpen opzetten van computerruimtes.

Mobiliteit is geen apart speerpunt of hoofdstuk, maar het komt aan bod, onder meer in het concept van de leeftijdsvriendelijke gemeente, de buurtzorg, openbaarvervoermaatregelen enzovoort.

Er is een nieuwe overeenkomst afgesloten met het Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen. Daarin komen ouderen uitdrukkelijk aan bod. De minister hoopt dat ze alvast nieuwe initiatieven kunnen nemen. De website is zeer toegankelijk. Men richt zich zowel op de thuiswonende ouderen als op ouderen in woonzorgcentra, en dat waar zich de grootste opportuniteiten aandienen. De minister zegt dat dat in de overeenkomst als dusdanig ingeschreven is.

Over een aantal concepten en dossiers zijn al adviezen gevraagd aan en gekend van de Vlaamse Ouderenraad. Er zijn nog andere adviesraden te consulteren, waaronder de SERV en de SAR WGG. Wat fundamenteel belangrijk is voor ouderen, kan met de Vlaamse Ouderenraad besproken worden, maar die kan ook ambtshalve zelf het initiatief nemen, wat geregeld gebeurt. De voornaamste kwesties worden aan de Vlaamse Ouderenraad voorgelegd, maar elk beleidsdomein heeft aspecten die het belangrijk vindt. Wat is van strategisch belang? Minister Jo Vandeurzen probeert concepten en teksten die specifieke relevantie hebben voor senioren, aan de Vlaamse Ouderenraad voor te leggen. Zo is een uitvoeringsbesluit op zich niet strategisch en een concept wel, maar het zijn rudimentaire definities. Ook daar is het eigen initiatief van de Vlaamse Ouderenraad van belang.

Vermaatschappelijking is de sleutel in het bestrijden van vereenzaming. De instantie die initiatieven kan erkennen, subsidiëren en financieren, moet de financiering concipiëren zodat sociale cohesie gestimuleerd wordt. In buurtgerichte zorg en ondersteuning zijn preventie, zorg en hulpverlening te verweven om

ze nog loepzuiver te onderscheiden. Men wil inzetten op een meer buurtgerichte benadering van samenleven. Dat kan andere vormen van mantelzorg inspireren en ondersteunen, zonder dat er daarom expliciete verwachtingen moeten zijn. Het is een kleinschalige manier van gemeenschapsvorming. Dat kan bijvoorbeeld in een dienstencentrum, een grand café of een wijkcentrum gebeuren. Dat staat met zoveel woorden ook in het Vlaams Mantelzorgplan 2016-2020.

Bart Van Malderen stelt dat een uitvoeringsbesluit bij kaderdecreten strategischer kan zijn dan een ontwerp van kaderdecreet. Minister *Jo Vandeurzen* treedt hem daarin bij door te stellen dat conceptnota's ook strategisch kunnen zijn. *Bart Van Malderen* kan aannemen dat het vaak om een aanvoelen gaat, en noteert dat de Vlaamse Ouderenraad ook ongevraagd advies kan verstrekken.

III. Uiteenzetting door Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding

Minister *Liesbeth Homans* zegt dat het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2015-2020 vier thema's naar voren schuift: preventie, participatie, wonen en zorg. Het plan bevat een tiental aanbevelingen voor het thema 'wonen'. Zeven daarvan hebben ook betrekking op het beleidsdomein Wonen.

Ten eerste wordt een decretaal kader uitgewerkt voor gemeenschappelijk wonen. Na goedkeuring van de resolutie betreffende het faciliteren van nieuwe woonvormen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2014-15, nr. 391/4), heeft het Steunpunt Wonen een onderzoek gevoerd naar gemeenschappelijke woonvormen. In dat onderzoek worden 'gemeenschappelijk wonen' en 'gemeenschappelijke woonvormen' gedefinieerd. Daarnaast worden moeilijkheden, opportuniteiten en knelpunten bij de realisatie van gemeenschappelijke woonprojecten aangekaart, naast knelpunten en beleidsaanbevelingen om tot een regelgevend kader te komen dat dergelijke woonvormen helpt te realiseren.

Er is het decreet houdende instelling van een proefomgeving voor experimentele woonvormen en tot machtiging van een coördinatie van de regelgeving betreffende de woninghuurwetgeving (*Parl.St.* Vl.Parl. 2016-17, nr. 1034/3) en een uitvoeringsbesluit dat een proefomgeving creëert waarbinnen experimentele woonprojecten kunnen worden opgestart. Er zijn nog belemmeringen en tal van regels op Vlaams en federaal niveau. Er wordt een eenmalige oproep gelanceerd. Er zijn drie voorwaarden. De definitie van 'gemeenschappelijke woonvormen' volgt nog omdat eerst bekend moet zijn welk soort projecten zullen intekenen op de oproep. Afwijkingen op de geldende regelgeving worden toegestaan. Er geldt een proefperiode van zes jaar. De Vlaamse Regering kan die eenmaal verlengen met maximum vier jaar. Het decreet is op 15 februari 2017 plenair goedgekeurd. Het uitvoeringsbesluit dat de projectoproep regelt, is voor advies voorgelegd aan de Raad van State.

De tweede aanbeveling gaat over de toekenning van de huurpremie. De huurpremie is een tegemoetkoming aan de huurprijs voor huurders die op de private huurmarkt huren maar al langer dan vier jaar op een wachtlijst voor een sociale woning staan. Zij komen bijgevolg ook in aanmerking voor een sociale woning.

De huurpremie wordt semiautomatisch toegekend. Bekende potentiële begunstigden op de wachtlijsten van de sociale huisvestingsmaatschappijen krijgen automatisch een brief. Omdat een aantal gegevens niet rechtstreeks beschikbaar is, is er geen automatische toekenning. Er moet bijvoorbeeld worden

nagegaan of de potentiële begunstigde na vier jaar nog steeds voldoet aan alle voorwaarden om voor een sociale woning in aanmerking te komen. Er geldt een maximumhuurprijs. Ook de kwaliteit van de woning moet worden gecontroleerd.

De derde aanbeveling betreft het bindend sociaal objectief. Het aantal sociale woningen moet toenemen en ze moeten beter gespreid worden over alle Vlaamse gemeenten. Het gewestelijke objectief voor sociale huurwoningen is verhoogd van 43.440 tot 50.000 eenheden tegen 31 december 2025. Er is een tweejaarlijkse voortgangstoets die nagaat of gemeenten het opgelegde groeiritme volgen. In 2016 volgden 207 gemeenten het groeipad voor sociale huur, 66 gemeenten volgden het groeipad niet maar deden voldoende inspanningen om het bindend sociaal objectief in 2025 te halen, en 35 gemeenten volgden het groeipad niet en leverden onvoldoende inspanningen om het bindend sociaal objectief te bereiken. In die gemeenten is een akkoord gesloten met een of meer andere woonorganisaties. Dit akkoord engageert alle partijen om bijkomend sociaal woonaanbod te realiseren. De vier slechtst scorende gemeenten – Keerbergen, Maarkedal, Tremelo en Sint-Genesius-Rode – zijn op het kabinet uitgenodigd om tekst en uitleg te geven. Alle vier de gemeenten zijn zich bewust van het probleem en hebben plechtig beloofd dit probleem op een bereidwillige wijze aan te pakken. De volgende voortgangstoets vindt in 2018 plaats.

Er wordt in snel tempo bijgebouwd. Bij de begrotingscontrole 2016 en de begrotingsopmaak 2017 is tweemaal een extra machtiging van 200 miljoen euro gegeven. Uit het Vlaams Klimaatfonds is 80 miljoen euro vrijgemaakt. Tal van huurders betalen meer aan energie dan aan huur. Er is dus 480 miljoen euro extra voor de bouw of renovatie van sociale woningen.

Ten vierde moet het aanbod van de sociale verhuurkantoren stijgen. In 2014 beheerden de sociale verhuurkantoren 7772 woningen. In 2015 waren het er 8350 en in 2016 8958. Voor dat laatste jaar wordt bovendien slechts tot 1 november geteld. Er is een stijging maar er zijn ook enkele blinde vlekken. Er wordt extra ingezet op Oost-Vlaanderen dat altijd een blinde vlek is geweest.

Het besluit op de sociale verhuurkantoren wordt geëvalueerd. Er is bijkomend 10 miljoen euro vrijgemaakt zodat de sociale verhuurkantoren hun eigen vermogen kunnen versterken. Om een woning in beheer te nemen moeten ze niet langer op de eigen reserves teren. De VMSW neemt initiatieven om eigenaars of verhuurders te informeren over de voordelen van verhuren via een sociaal verhuurkantoor. Informatie wordt gedeeld op een website en in een geactualiseerde folder. Wie via een sociaal huurkantoor verhuurt, verzekert zich van huurinkomsten gedurende negen jaar en kan aanspraak maken op een renovatiepremie.

Ten vijfde moet een Vlaams beleid voor de private huurmarkt worden ontwikkeld. Sinds 1 juli 2014 is Vlaanderen bevoegd voor de private huurwetgeving. Het Steunpunt Wonen heeft het federale woninghuurrecht geëvalueerd als basis voor de conceptnota Private Huur (*Parl.St.* Vl.Parl. 2015-16, nr. 891/1) om te komen tot een Vlaams Huurdecreet dat rekening houdt met de uitdagingen waarmee de private huurmarkt kampt. Voor het zomerreces 2017 wordt dit ontwerp van decreet een eerste keer voorgelegd aan de Vlaamse Regering. Het traject voor de geconventioneerde huur wordt parallel uitgewerkt.

Vervolgens moeten woningaanpassingen gestimuleerd en gecoördineerd worden. De programmatie van de sociale woningbouw houdt rekening met demografische tendensen. De meeste sociale huisvestingsmaatschappijen zijn zich er goed van bewust dat bij de bouw of verbouwing van een groot complex een contingent aan woongelegenheden voor ouderen of mensen met een beperking geschikt moet zijn.

In de VMSW-ontwerprichtlijnen voor de sociale huisvestingsmaatschappijen is opgenomen dat er bij het bouwen of renoveren van sociale woningen aandacht moet gaan naar aanpasbaar wonen.

De verbeterings- en aanpassingspremie dient om een woning geschikt te maken voor een inwonende bejaarde. In 2016 zijn er 11.330 aanvragen geregistreerd. Het budget bedraagt in 2017 13,8 miljoen euro. Hoewel dat bedrag de voorbije jaren steeds voldoende is gebleken, is er de bereidheid om tijdens de begrotingscontrole bijkomende middelen te eisen mocht dat nodig zijn. Ook binnen de middelen van het beleidsdomein Wonen zijn verschuivingen mogelijk.

De overige aanbevelingen (investeren in zorgtechnologie, slimme buurtwerking faciliteert langer thuis wonen, en oog hebben voor de kwaliteit van de publieke ruimte) behoren niet tot de bevoegdheid van minister Liesbeth Homans.

IV. Bespreking

Griet Coppé benadrukt het belang van goed wonen voor ouderen. De vergrijzing neemt alsmaar toe. De wens van ouderen is zo lang mogelijk zelfstandig in de eigen woning en omgeving blijven wonen. Wonen, maar ook zorg en dienstverlening moeten daarom op de ouderen afgestemd worden. Ook de conceptnota over het Vlaamse welzijns- en zorgbeleid voor ouderen. Dichtbij en integraal. Visie en veranderagenda, bevat drie punten die het beleidsdomein Wonen aanbelangen: wonen in een aangepaste, veilige en herkenbare leef- en woonomgeving, blijven wonen in de eigen woonst maar aangepast en veilig, en, ten slotte, aangepast wonen met zorg.

In de opsomming ontbreekt een antwoord op de vragen hoe langer thuis wonen wordt gefaciliteerd en welke op ouderen gerichte maatregelen worden genomen. Moeten de 55- tot 60-jarigen daarop niet worden aangesproken in een campagne over levenslang wonen?

Zal een van de proefprojecten met experimentele gemeenschappelijke woonvormen op senioren gericht zijn?

Ouderen die van een onaangepaste woning naar een assistentiewoning verhuizen kunnen op de huursubsidie een beroep doen. Wordt overwogen om ook een huursubsidie toe te kennen aan ouderen die van een onaangepaste woning naar een woonzorgcentrum verhuizen?

Er is 480 miljoen extra beschikbaar om tegen 2025 het beoogde aantal sociale woningen te halen. Is het de bedoeling meer sociale assistentiewoningen te bouwen, die in een woonzorgcentrum ingebed zijn? Op die manier wordt een aanbod gecreëerd voor minder kapitaalkrachtige ouderen. In welke mate zijn de levensloopbestendig woningen op de sociale huurmarkt toegankelijk?

Is er al overlegd met de Vlaamse Ouderenraad over de aanpassing van de huurwetgeving?

Verhuizen brengt zorgen met zich mee. Moet de overheid geen inspanning leveren om verhuizingen naar een aangepaste woning te ontzorgen? Grote steden bieden ouderen zonder mantelzorgers of familie hulp aan bij een verhuizing. Kan dat met behulp van intergemeentelijke samenwerking worden georganiseerd?

Innovatie is belangrijk om mensen langer thuis te laten wonen, maar er zijn vragen bij de financiële toegankelijkheid daarvan en er is de digitale kloof. Hoe kan ervoor gezorgd worden dat technologie voor iedereen betaalbaar wordt?

Lies Jans zegt dat minister Homans veel middelen vrijmaakt om het woonbeleid te laten evolueren met aandacht voor levenslang wonen. Levenslang wonen wordt op ouderen toegespitst maar is ook van belang voor mensen met een beperking.

Het is positief dat het regelgevende kader voor de proefomgeving voor experimentele woonprojecten klaar is. Een proefproject gericht op levenslang wonen voor ouderen zou interessant zijn.

Meer sociale huurwoningen is een belangrijke doelstelling. Gemeenten die achterblijven worden op het belang van die doelstelling gewezen. De lokale besturen spelen hierin immers een belangrijke rol. Voor sociale huurwoningen gelden toegankelijkheidsnormen. Het aanbod van de sociale verhuurkantoren neemt ook toe. Probeert die sector ook woningen ter beschikking te stellen voor mensen met een beperking?

Waarom is het budget voor de verbeterings- en aanpassingspremies de voorbije jaren nooit volledig gebruikt? Welke inspanningen zal de minister leveren om dat te veranderen? Hoe kunnen lokale besturen ervan overtuigd worden hierover informatie te verschaffen? Moet de verklaring gezocht worden in de criteria waaraan moet worden voldaan? Volgt er een evaluatie?

Elke Van den Brandt vraagt de Vlaamse Regering de handen in elkaar te slaan. Er zijn grote opportuniteiten om zaken te veranderen mits wordt samengewerkt. Als elke minister zich tot zijn bevoegdheidsdomein beperkt, gaan kansen verloren. De visie op ouder worden wijzigt. Wonen is belangrijk om die nieuwe visie waar te maken. Iedereen wil zo lang als mogelijk in de eigen omgeving of in het eigen huis blijven wonen. Het beleid moet er daarom voor zorgen dat woningaanpassingen mogelijk zijn. Ook de wijze waarop woningen geconcipieerd en gebouwd worden, moet worden herdacht. Projecten die spontaan groeien botsen op grenzen. Die wettelijke beperkingen moeten in kaart worden gebracht zodat er komaf mee kan worden gemaakt. Tegelijk is een degelijk kader nodig. Minister Homans moet samen met minister Vandeurzen en minister Schauvliege nadenken zodat ouderen in de toekomst de kans krijgen om samen te wonen, om langer thuis te wonen, en inwonende zorg te krijgen zonder dat er misbruik van wordt gemaakt.

Jan Bertels pleit voor een transversaal beleid voor specifieke woonbehoeften van ouderen en mensen met een beperking. Tijdelijke zorgwoningen botsen thans met bepalingen over de ruimtelijke ordening. Voor wie zijn zorgbehoevende ouder in huis wil nemen, is dat niet evident.

De vergrijzing doet de behoefte aan aangepaste woningen stijgen. Veel ouderen wonen daarenboven in oude, onaangepaste en vaak weinig energiezuinige woningen. Moet er geen inspanning geleverd worden waardoor meer mensen een verbeterings- en aanpassingspremie aanvragen? Zijn de criteria niet te streng? Het huidige tempo van 11.300 aanvragen per jaar volstaat niet om aan de stijgende behoefte te voldoen. Hij herinnert minister Homans aan haar budgettaire toezeggingen.

Plant de minister een initiatief om het woonpatrimonium van ouderen in kaart te brengen zodat een beleid op hun maat kan worden gevoerd? Of komt dat de lokale overheid toe en hoeft een positieve sturing door de Vlaamse overheid niet?

Een aantal gemeenten heeft al een sociaalwoonbeleidsconvenant aangevraagd of afgesloten. Kan Vlaanderen op basis van deze convenants bijdragen aan een woonbeleid gericht op ouderen?

Freya Saeys zegt dat de samenleving zich moet aanpassen aan de vergrijzing. Zij streeft naar integratie en inclusief wonen waardoor verschillende generaties kunnen samenwonen en elkaar kunnen bijstaan, waardoor mantelzorgers meer mogelijkheden krijgen en waardoor wonen en werken beter op elkaar afgestemd raken. Generaties laten samenwonen zorgt voor solidariteit en betrokkenheid. Wordt er een proefproject geselecteerd dat zich daarop richt?

De sociale huisvesting besteedt veel aandacht aan onderbezetting. Wellicht wonen nogal wat ouderen in een te groot huis. Hoe groot is die groep? Hoe zal dat worden aangepakt? Oude bomen verplant men immers niet.

Katrien Schryvers zegt dat iedereen voorstander is van een inclusief beleid. Mensen met zorgnoden hebben een plek in de maatschappij. Hoe wordt ervoor gezorgd dat mensen met zorgnoden midden de gemeenschap kunnen blijven wonen?

De resolutie betreffende de ontwikkeling van buurtgerichte ondersteuning van zorgafhankelijke mensen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2013-14, nr. 2347/3) wil dat ouderen niet alleen in de eigen woning maar ook in de eigen buurt blijven wonen. Dat vergt inspanningen van meer dan alleen de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn. Welzijn kan zorgen voor flexibele thuisdiensten, thuisverpleging, mantelzorg en vrijwilligersnetwerken zodat mensen langer thuis en in hun buurt kunnen blijven. Tegelijk zijn tal van woningen daaraan onvoldoende aangepast. Er zijn middelen die mensen in staat stellen hun woning aan te passen zodat ze er langer kunnen blijven wonen. Minister Homans heeft toegezegd het budget voor de verbeterings- en aanpassingspremies op te trekken indien nodig. Belangrijker nog is dat ook veertigers en vijftigers zich de vraag moeten stellen hoe ze in hun woning kunnen blijven wonen wanneer ze minder mobiel worden. Ze moeten zich afvragen hoe ze hun woning in de toekomst gemakkelijk kunnen aanpassen. Dat die vraag vroeger niet werd gesteld verklaart het grote aantal onaangepaste woningen.

Vlaanderen moet ook voor een aanbod aan bijvoorbeeld assistentiewoningen zorgen. De sociale huisvestingssector mag daarbij niet over het hoofd worden gezien. Veel bewoners van een sociale huurwoning zijn ouder dan zestig jaar. Veel kandidaat-huurders zijn dat ook. Ook in die sector zijn aanpassingen nodig. Op basis van de demografische evolutie zal per regio voor voldoende aangepaste sociale huurwoningen worden gezorgd via het uitbreidingsbeleid. De sociale huisvestingsmaatschappijen moeten bij renovatie of nieuwbouw voor voldoende aangepaste woningen zorgen. Daar zijn ontwerprichtlijnen voor.

Uit een eigen bevraging heeft Katrien Schryvers geleerd dat de aandacht daarvoor grondig verschilt per sociale huisvestingsmaatschappij. Hoe zal de minister ervoor zorgen dat elke maatschappij daar aandacht aan besteedt? Hoe zullen ze gestimuleerd worden? Hoe zal de minister de vinger aan de pols houden?

Bart Van Malderen zegt dat de huurpremie niet automatisch wordt toegekend omdat huurprijs en woningkwaliteit eerst worden gecontroleerd. Niemand wil dat loslaten maar de vraag rijst hoe dat adequaat kan worden gecontroleerd. Tal van beleidsdomeinen schakelen over op een ex-postcontrole. Wanneer het om een bekend pand gaat, moet dat mogelijk zijn. Bij moedwillige overtredingen kan steeds worden opgetreden. Ook de verhuurder draagt hierin een verantwoordelijkheid. Er zijn alternatieven mogelijk zonder dat alle controle achterwege wordt

gelaten. Die alternatieven verlagen de drempel voor de groep met de grootste problemen op de huurmarkt.

De sociale verhuurkantoren zijn complementair aan de private huurmarkt en aan de sociale huurmaatschappijen. Het valt te betreuren dat sommige gemeenten op dit vlak weigeren mee te werken. Dankzij schaalvergroting moet het mogelijk zijn gebiedsdekkend te werken bij lokale tegenwerking. De spreker suggereert de gemeenten die weigeren hieraan mee te werken ook eens op het kabinet uit te nodigen.

Het budget voor woningaanpassingen was de voorbije jaren telkens voldoende groot. Het beleid moet complementair zijn met de markt en zich richten op diegenen die geen assistentiewoning kunnen verwerven. Assistentiewoningen worden vaak aangeprezen als belegging, maar niet iedereen heeft daar de financiële marge voor. Er wordt vaak geïnvesteerd om te besparen op energieverbruik dankzij een aantal maatregelen van de Vlaamse Regering. Ze zou ook doelgroepgerichte maatregelen kunnen nemen die investeringen in leeftijdsneutrale woningen onder de aandacht brengen.

Minister *Liesbeth Homans* zegt dat Wonen over de infrastructuur gaat. Zorg en begeleiding behoren tot de bevoegdheden van minister Vandeurzen.

Het is belangrijk dat mensen zo lang mogelijk in de eigen woning blijven wonen. Daarbij worden twee kanttekeningen gemaakt. Sommige mensen zijn daarvoor te zorgbehoevend. Veel grote huizen worden maar door één of twee personen bewoond. Gezien de verwachte demografische evolutie tegen 2050 mag dat niet uit het oog worden verloren. De laatste kanttekening houdt ook verband met het debat over het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

De minister verklaart zich bereid een campagne te voeren voor de verbeterings- en aanpassingspremie. De verbeterings- en aanpassingspremie en de renovatiepremie vallen onder dezelfde begrotingspost, wat interne verschuivingen faciliteert. Het budget wordt vaak onvolledig benut omdat deze werken geen grote kostendrijvers zijn. Het gaat meestal om redelijk eenvoudige ingrepen. Het budget dat in 2016 over was, is in de renovatiepremie geïnvesteerd.

De verbeterings- en aanpassingspremie is er niet om het ouderen mogelijk te maken de kwaliteit van hun woning te verhogen. Daarvoor dient de renovatiepremie. Willen ze hun woning energiezuinig maken, dan kunnen ze beter een energielening aanvragen. Elk beleidsinstrument streeft een ander doeleinde na.

Het uitvoeringsbesluit voor de proefprojecten ligt ter advies bij de Raad van State. Niets wordt bij voorbaat uitgesloten. Een proefproject dat zich uitsluitend tot ouderen richt, kan in aanmerking komen.

In het kader van de harmonisering van huurpremies en huursubsidies vindt een evaluatie plaats. De evaluatie kan zich ook buigen over de vraag naar een huurpremie voor wie naar een woonzorgcentrum verhuist. Het lijkt evenwel tegenstrijdig dat een rechthebbende op een huurpremie die naar een woonzorgcentrum verhuist zijn premie behoudt terwijl een rechthebbende die van een private naar een sociale woning verhuist zijn huurpremie verliest.

De assistentiewoningen zijn een beleggingsproduct geworden. Veel assistentiewoningen staan daarenboven leeg. Tegelijk speelt de lokale autonomie hierin. In Kortrijk en Gent loopt een project voor de bouw van sociale assistentiewoningen.

In het kader van het herwerkte IGS-besluit wil de minister nagaan hoe verhuizingen ontzorgd kunnen worden.

De woningen aangeboden door sociale verhuurkantoren blijven in handen van hun eigenaar. Ze worden in beheer genomen na een grondige inspectie. De overheid kan van de eigenaar geen aanpassingen eisen. Dergelijke eis kan een rem betekenen op het toenemende aantal woningen in beheer van een sociaal verhuurkantoor.

Er wordt niet alleen binnen de volledige Vlaamse Regering overlegd, maar ook bilateraal.

Er worden uitsluitend convenants afgesloten met gemeenten die het bindend sociaal objectief hebben gehaald. Deze convenants machtigen sociale huisvestingsmaatschappijen om te blijven bijbouwen. Ook hier speelt de lokale autonomie en stuurt de Vlaamse Regering niet.

De onderbezettingsvergoeding geldt enkel voor lopende contracten. Er is sprake van onderbezetting wanneer het verschil tussen het aantal slaapkamers en het aantal huurders, de minderjarige gezinsleden en de gemelde personen groter is dan één. Dat betekent dat een alleenstaande in een drieslaapkamerwoning onderbezet woont. Een koppel vanaf een vierslaapkamerwoning en een koppel met een kind vanaf vijf slaapkamers. Op basis van de meest recente cijfers (2013) waarover de VMSW beschikt zijn volgens die berekeningsmethode ongeveer 11 percent (15.188) van de sociale huurwoningen onderbezet. Er moet een alternatief worden gebonden binnen een straal van vijf kilometer.

Lokale autonomie is belangrijk, maar er is de samenwerking tussen lokale overheid en diverse welzijnsactoren. Een van de drie Silvertoptorens in Antwerpen is gereserveerd voor mensen met een beperking en voor ouderen. Deuropeningen, douches, toiletten en keukens zijn telkens aangepast. Lokale besturen zijn zich bewust van de situatie al worden ze niet allemaal met dezelfde behoeften geconfronteerd. Het komt de gemeentebesturen toe te beslissen over dergelijk maatwerk.

Iedereen levert inspanningen om rechten automatisch toe te kennen. Minister Liesbeth Homans wil niet inboeten op woningkwaliteit. Ze acht het moeilijker een gegeven premie af te nemen na een ex-postcontrole dan een premie toe te kennen aan wie na onderzoek er recht op blijk te hebben. Ze laat dit onderzoeken in het kader van de harmonisering van huurpremie en huursubsidie.

Elke Van den Brandt zegt dat de ouderenzorg woon- en zorgkosten wil scheiden. Dat biedt een kans om te onderzoeken hoe de huurpremie daarin past.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Griet COPPE
Freya SAEYS
Peter PERSYN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ICT	informatie- en communicatietechnologie
IGS-besluit	intergemeentelijke samenwerkingsprojecten lokaal woonbeleid
Logo	loco-regionaal gezondheidsoverleg en -organisatie (verkorte naam = lokaal gezondheidsoverleg)
SAR WGG	Strategische Adviesraad voor het Vlaamse Welzijns-, Gezondheid- en Gezinsbeleid
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen